Valentina Juravliova[1]

EXPERIENŢA 768 +...∞

Traducerea Marieta Arvinte[2]

[1] Валентина Журавлева (17.07.1933-12.04.2004)

[2] A apărut în limba română în Colecţia Povestiri Ştiinţifico-Fantastice nr. 112/iul. 1959 (după revista „Tehnika Molodioji" nr. 7/1958)

„Trebuie să fiți de acord că patru ani fără concediu - asta este prea de tot!” Aşa i-am şi spus şefului direcției geologice la terminarea prelucrării materialelor expediției noastre. Şeful oftă, totuşi iscăli cererea întinsă de mine.

Chiar în dimineața următoare pornii în căutarea unei vile. Ocupația aceasta se dovedi a fi destul de plictisitoare. Abia în ziua a treia de căutare văzui ceea ce îmi doream: un cottage nu prea mare, cu un etaj, în mijlocul unui crâng de arțari. Curat, proaspăt văruit şi elegant, fără să vrei îți atrăgea atenția.

Spre regretul meu, însă, vila nu făcea impresia unei case nelocuite. Prin geamul deschis al parterului se zărea o femeie în vârstă pregătind prânzul. Undeva, în apropiere, o voce bărbătească număra: „şaptezeci şi şase... şaptezeci şi şapte... şaptezeci şi opt...”

— Îți place?

Această întrebare neaşteptată mă făcu să tresar. Mă întorsei. În fața mea stătea un bărbat de vreo 40 de ani, neobişnuit de înalt. Întreaga-i îmbrăcăminte se compunea din nişte pantalonaşi cafenii şi un tricou alb. Capu-i ras strălucea în soare. Ochii, de după sticlele groase ale ochelarilor de baga, mă priveau cu atenție, cântărindu-mă parcă. În mâini, necunoscutul ținea o frânghie, o coardă de sărit.

Răspunsei că-mi place.

— Vila e minunată, zise el. Dar pentru mine singur e cam scumpă. Vrei s-o închiriem împreună? Parterul va fi comun, etajul pe jumătate. Da? Ai în vedere - pensiune completă. Am s-o avertizez pe Daria Maksimova. Totul va costa... Şi numi o sumă cu totul neînsemnată. Trach! spuse apoi necunoscutul.

— Iertați-mă, pronunțai eu cu nehotărâre, dar în ce sens „trach”?

— În sens direct, râse necunoscutul. Ăsta-i numele meu.

Nikolai Andreevici Trach. Cu Bach toți s-au obişnuit, dar Trach pare oarecum ciudat.

Tăcurăm. Trach plănuia ceva:

— Uite ce, zise el, în sfârşit, acum du-te după bagaj. Executarea!

Către seară, totul era aranjat, Trach îmi arătă camera - ea întrecea toate aşteptările mele. Pereții, în vopsea deschisă, străluceau.

Deasupra patului atârna reproducerea după tabloul lui Aivazovski „Bricul «Mercur»". Şi aceasta îmi plăcu. Eram încântat la gândul că, trezindu-mă, voi vedea marea, corăbioara gingaşă, norii plutind undeva în depărtare...

Seara, Trach şi cu mine jucarăm domino. La ora 11 m-am dus la culcare.

— Noapte bună, îmi ură Trach la despărțire. Să ții minte ceea ce ai să visezi. Se zice că ceea ce visezi la loc nou se realizează.

Mă dezbrăcai şi adormii de îndată ce mă întinsei în pat. Şi iată că avui un vis uimitor.

Visul începu dintr-o dată, țâşni pe neaşteptate din străfundurile negre ale somnului. Niciodată n-am mai avut un vis atât de real. Părea că însăşi viața răzbătuse în vis.

...Volga şerpuieşte ca o cărăruie argintată de lună. Pe un versant abrupt se întinde un oraş ca un amfiteatru. Se aude o melodie cunoscută. O ghirlandă aurie de lumini se reflectă în apa întunecată... oraşul Gorki[1]... Un şlep uriaş este tras într-un depozit de beton. Apa se goleşte repede şi corpul şlepului se depune pe nişte enorme inele de oțel. Ele se răsucesc... pare că şlepul va cădea - aş vrea să strig... însă inelele susțin solid enormul corp negru. Şlepul e răsturnat, şi din chepengurile deschise se revarsă în jgheaburi un fluviu de grăunțe... aproape, mai aproape... acum mă va acoperi...

[1] Nijni Novgorod.

țip şi mă trezesc.

— Oho! exclamă Trach privindu-mă cu atenție, când apărui la dejun... Pun rămăşag că ai visat ceva uimitor.

În câteva cuvinte i-am povestit visul.

— Eh, Konstantin Petrovici! Trach mă amenință cu degetul. Glumeşti: Volga, mai cred, oraşul Gorki, cred. Dar şlepul răsturnat - asta-i prea de tot! Dumneata ai citit ceva asemănător în „Revista de economie industrială". Recunoşti?

— Dar de vreo câteva luni nici măcar n-am văzut revista asta!

Clătinând din cap cu neîncredere, Trach ieşi pe verandă şi aduse un vraf de ziare vechi.

— Dar asta ce-i? întrebă el deschizând un ziar.

Mă uitai şi, pe cuvânt de onoare, mi s-a făcut rău. Pe pagina patru, la rubrica „Tehnica viitorului", era publicat un articol despre gigantele răsturnătoare de şlepuri, proiectate pentru portul fluvial din Gorki.

— Mărturiseşte că ai glumit, zise Trach. Filmele pot fi documentare, dar nu şi visele.

Nu ştiu de ce, dar nu prea voiam să cad de acord şi-i poveştii lui Trach cum odată visasem că mi-a căzut un dinte. Peste o săptămână, dintele a început, într-adevăr, să mă doară şi a trebuit să mă adresez unui dentist.

— Grozavă minune! strâmbă din nas Trach disprețuitor. Aceasta se explică foarte simplu. În timpul zilei, d-ta eşti ocupat cu o mie şi una de treburi şi n-ai când să mai dai atenție semnalelor trimise de organism - mai ales dacă aceste semnale sunt slabe. Noaptea însă este altceva. Organul bolnav continuă să trimită spre creier impulsuri de excitare care nu mai sunt estompate de impresiile mai puternice venite de la organele exterioare de simțuri. În acest fel sunt

produse şi visurile corespunzătoare. Konrad Gesner [1], naturalistul german, a descris un caz asemănător: un om a visat că un şarpe l-a muşcat de piept, iar peste două zile, într-adevăr, la piept i-a apărut o ulcerație.

— Cum să-mi explic atunci visul meu? îl întrerupsei eu.

— Foarte simplu. L-ai scornit...

Ridicai din umeri.

— Ce faci astăzi? întrebă Trach, schimbând pe neaşteptate tema discuției.

— Mă duc la râu.

— Eu voi sări coarda. Cu bine!

Trebuie să recunosc că Trach mă uimea. Nu-l înțelegeam. Cine era? Cu ce se ocupa? La ce-i folosea coarda?

Toată ziua mi-am petrecut-o pe malul râului, aşa că seara, fiind obosit, am adormit adânc. Dimineața însă mă trezii ca la un semn. Am reuşit să văd că erau orele şapte, şi deîndată iar mă cufundai în somn.

...Visul apăru din întuneric şi câteva clipe îl zării ca printr-un văl cenuşiu. Apoi se contură marginea unui disc solar şi recunoscui marea, munții acoperiți de brazi şi fagi.

O voce îmi şopti: „Tu vezi acum răsăritul soarelui din vârful muntelui Al-Petri".

Vasăzică aceasta este coasta de sud a Crimeei! Priveam cu nesaț viile, parcurile, grădinile, clădirile albe ale sanatoriilor...

Imaginea se schimbă. Acum mă înconjurau umbra întunecată a coniferelor, mimozele pufoase, coroanele în

---

[1] Conrad Gesner (n. 11 martie 1516 în Zürich; d. 13 decembrie 1565 în Zürich) a fost un medic, cercetător elvețian. El fiind considerat unul dintre cei mai importanți naturalişti din Elveția. Opera lui mai importantă este Historia animalium ea a apărut între anii 1551 - 1558, ca surse Gesner a folosit operele lui Aristotel (Historia animalium) şi a lui Albertus Magnus (De animalibus).

evantai ale palmierilor, căciulile tunse ale dafinilor. Printre tufişurile verzi se zărea conturul cunoscut al clădirilor albe - înțelesei, era Ialta. Imediat, însă, o forță nevăzută mă smulse, provocându-mi senzația de zbor, şi mă trase undeva în înălțimi, Ialta rămase departe, jos, şi eu văzui de o parte a ei Livadia, Oreanda, Mishor, Alupka, Simeiz, iar de altă parte Gurzuf, Aluşta, Sudak. Parcă mă coboram şi din nou mă înălțăm. Prin fața mea treceau imaginile unor locuri cunoscute. De pe străzile Gurzufului admirai muntele Ursul, la Sudak vizitai ruinele medievalei cetăți genoveze..., iar visul continua şi forța lui misterioasă mă purta deasupra malului crimeean... Apoi, totul dispăru. Vedeam numai salcâmul înflorit, mă scăldam în marea petalelor albe, respirând parfumul lor dulceag...

Trezindu-mă, nu mi-a dat imediat prin gând să mă uit la ceas, iar când mă uitai era şapte şi douăzeci de minute. Voioşia şi buna dispoziție simțite în ultimele clipe ale visului s-au menținut toată ziua.

Trach mă întâmpină cu o întrebare:

— Ei, ce vis va trebui să-ți tălmăcesc astăzi?

Îi răspunsei scurt:

— Crimeea.

El hohoti zgomotos, gesticulând cu mâinile-i lungi.

— Ştii că te pricepi să te aranjezi! Aşa vis... lux! Hai, să te aud!

Îmi începui narațiunea, străduindu-mă să vorbesc pe un ton vesel, indiferent. Trach mă întrerupse fără menajamente.

— Totul e clar. Ai fost probabil în Crimeea şi iată că ai visat-o.

Într-adevăr vizitasem Ialta, Gurzuf şi Aluşta, dar nu avusesem ocazia să văd Sudakul şi munții Karadagask. Când i-am spus lui Trach, el dădu din umeri:

— Ai fi putut să-i vezi la cinematograf, în sfârşit, chiar în vreo fotografie.

Era într-adevăr o idee rezonabilă. Totuşi îl contrazisei fără prea multă convingere:

— Nu prea îmi amintesc de aşa ceva.

— Prostii! răspunse Trach nu prea politicos. Ai uitat pur şi simplu. Ştii, cândva s-a întâmplat ceva asemănător... Savantul francez Delage[1] a visat că în casa lui, pe scară, în locul unui ornament - un glob de sticlă - a fost pus altul - un con de brad din aramă. Trezindu-se, descoperi, într-adevăr, în dreptul scării conul de aramă. Vreo minune? De loc. Ornamentul fusese schimbat înainte cu trei zile, însă Delage, fiind ocupat cu gândurile sale, nu a dat acestui fapt nici o atenție. Numai văzul - şi el lucrează automat - a transmis creierului această nouă imagine. În timpul somnului, imaginea a ieşit la suprafață. Aşa şi la dumneata: undeva, totuşi ai văzut munții Karadagask. Controversa este inutilă.

— Spune-mi, îl întrebai eu, dumneata nu visezi niciodată?

Figura lui Trach exprimă oroare:

— Eu? Nu pot să sufăr somnul! Dormim 8 ore din 24 şi asta este o treime din viață! Douăzeci de ani din şaizeci! Omenirea e condamnată să-şi petreacă o treime din viață în inconştiență, dormind. Pe pământ trăiesc mai mult de două miliarde de oameni şi fiecare din ei doarme în medie opt ore, şaisprezece miliarde de ore-om în numai douăzeci şi patru de ore... Chiar cele mai furibunde epidemii, cele mai îngrozitoare maladii îl costă pe om de o sută şi de o mie de ori mai ieftin... Omul poate trăi o lună fără mâncare, zece zile - fără apă şi numai cinci zile fără să doarmă. Acela care va micşora norma de somn măcar cu o oră va aduce oamenilor un imens serviciu...

Toată ziua aceea mă urmări gândul la discuția avută. Curiosul meu vecin însă, cu tot disprețul lui pentru somn, dormea aproape toată ziua. Somnul şi săritul peste coardă

---

[1] Yves Delage - zoolog şi biolog francez (1854-1920).

păreau a fi singurele ocupații „recunoscute” de Trach. După micul dejun se închidea în odaia sa şi, prin geamul deschis, răsuna până departe sforăitul său puternic. De la 12 la 4 d.a., Trach sărea coarda. Terminându-şi prânzul, se culca din nou şi niciodată nu reapărea înainte de ora şapte seara. Spre uimirea mea, însă, Trach n-avea niciodată o mutră somnoroasă, deşi dormea nu mai puțin de 14 ore din 24.

În seara aceasta, Trach mă întrebă:

— Ce-ai vrea să visezi în noaptea asta?

I-am răspuns primul lucru ce mi-a trecut prin minte:

— Insulele Hawai!

El rămase puțin pe gânduri, apoi spuse:

— Bine, am luat comanda.

Am râs amândoi.

De data aceasta, visul veni mai devreme decât de obicei. Senin, ca şi când n-ar fi fost nimic neobişnuit, priveam „insulele primăverii veşnice”... valuri line se înalță într-un ritm cadențat. Stelele strălucesc, imaginea lor aleargă pe fața tremurătoare a oceanului şi se stinge în valurile spumoase aruncate de corpul corăbiei. În față zăresc înălțimea vulcanică a celei mai întinse insule a arhipelagului Hawai. Mai departe, în lumina cețoasă a amurgului, o altă insulă se conturează abia vizibil - este Mauy... Mă uit, şi din întuneric apare încă o insulă pe care o recunosc după descrierea lui Jack London. Este insula leproşilor - Molokay.

Noaptea înaintează. La dreapta se zăresc siluetele întunecate ale corăbiilor. Ghicesc - suntem gata să ancorăm la Honolulu.

Dintr-o dată se luminează de ziuă. Pe mal, la doi paşi, un turn. Un glas al nu ştiu cui îmi şopteşte:

„Este farul «Aloe», cunoscut marinarilor din toate țările.”

Un drum întortocheat şi îngust ca o împletitură dantelată urcă cu încăpățânare. Urcat pe versantul unui munte, văd insula Oahu. Conturul ei este dublu accentuat - o dată de

linia albă a fluxului, a doua oară de lanțul înalților palmieri de cocos... O secundă totul rămâne în nemişcare, apoi marea, nu ştiu de ce, devine galbenă, mi se pare că mă aflu într-o oază..., iar împrejur - pustiul nemărginit. Mă întorc spre partea unde hotarul alb-verde al insulei este întrerupt de clădirile enorme ale hotelurilor, ale băncilor, ale companiilor de navigație... Honolulu... Dar iată şi colibele mizere în care locuiesc canachii... Ca şi când mi-ar fi auzit gândurile, forța nevăzută mă transportă într-un muzeu - ultimul refugiu al culturii în dispariție a canachilor. Privirea mi se plimbă de la un obiect la altul - bărci indigene, arme, vase, podoabe - şi se opreşte pe o scândură masivă, lustruită, cu marginile rotunjite. Lumina se stinge, şi, prin întuneric, se poate citi inscripția în limba engleză: „Scândura plutitoare a conducătorului hawaian Paly. Confecționată din copacul uiliuili. Lungimea 14 picioare[1], 6 țoli[2], lățimea 20 de țoli, grosimea 5¾ țoli. Greutatea - 148 de pfunzi[3] englezi". Din nou, totul este acoperit de beznă; din nou apare inscripția... Cineva mă trage de mână... eu însă continui să privesc cifrele atât de clare...

— Hai odată, scoală-te!

Cu greutate am deschis ochii. Lângă mine şedea Trach, emoționat şi oarecum agitat.

— Ai văzut scândura? mai că nu țipă el.

— Scândura?

Dădui din cap maşinal.

— Ce era scris pe ea?

— Scândura de plutit a conducător... conducătorului...

— Paly, continuă Trach nerăbdător.

— Da, Paly... Şi copacul... era făcută din copacul uili...

---

[1] picior engl. = 0,3048 m.

[2] 1 țol = 25,3990 mm.

[3] 1 pfunt, sau 1 livră = cca. 0,453 kg

uiliuili.

— Minunat! Trach țopăi pe loc. Dimensiunile! Ce dimensiuni avea?

— Lungimea 14 pfunzi...

— O!

Pe fața lui Trach se citea o sinceră satisfacție.

— Mai departe, mai departe!

Încercam să-mi amintesc, dar cifrele îmi scăpau. Se părea că, uite, acum mi le voi aminti..., dar nu...

Fața lui Trach exprima când bucurie, când tristețe.

— Nu, nu pot, recunoscui eu.

Abia acum îmi trecu prin minte o întrebare perfect legitimă: de unde ştie Trach ceea ce am visat eu?

— Ascultă, Nikolai Andreevici, zisei, trezindu-mă de-a binelea, cum de mi-ai ghicit visul? Ce înseamnă năzdrăvănia asta? Sau... e hipnoză? Da ? Hipnoză?

El îşi scoase, nu ştiu de ce, ochelarii, îi puse din nou şi mă privi cu atenție:

— Sălbaticule!

Îi răspunsei, ascunzându-mi enervarea:

— Ar fi foarte bine dacă ai explica mai precis această idee valoroasă.

— Îți voi explica.

Oftă, mormăi ceva, apoi începu cu o voce ciudat de indiferentă.

— Casa în care te găseşti nu este o vilă, ci un laborator, o filială a Institutului de fiziologie experimentală. Eu sunt şeful acestui laborator. Scopul principal a! cercetărilor mele îl formează problema somnului. Până acum, din păcate, am făcut experiențe cu oameni care îşi dădeau asentimentul şi deci ştiau despre ce este vorba. Lucrul acesta a avut efecte negative asupra rezultatelor experiențelor, împiedica obiectivitatea cercetărilor. Tocmai de aceea, când am observat că-ți place vila te-am invitat aici. Experiențele sunt

complet inofensive, şi de aceea, calcând uzanţele, m-am hotărât să le fac cu dumneata, fără a-ţi cere în prealabil asentimentul. Spre regretul meu, însă, experienţa n-a avut succesul scontat: dumneata ai uitat imediat cunoştinţele transmise...

Torentul acestor noutăţi m-a făcut pur şi simplu să-mi pierd cumpătul. Am bolborosit ceva fără nici o legătură. Trach însă mă avertiză ridicând mâna:

— Nu mă întrerupe. Deocamdată ascultă... Am început activitatea de la încercările de a reduce durata medie a somnului. Patru ani de muncă mi-au demonstrat că mersesem pe un drum greşit. La nivelul actual al cunoştinţelor noastre într-ale fiziologiei nu ne e permis să ne gândim la mijloace efective de reducere a somnului. Atunci am ales o altă cale. Dormim deci 8 ore din 24, dar nu dormim tot acest timp la fel de adânc. Adormim treptat şi ne trezim treptat. În timpul nopţii, de multe ori somnul se întrerupe. Cu alte cuvinte, coeficientul de folosire a somnului nu întrece în medie 83%. M-am gândit deci că oamenii trebuie să doarmă, cum se zice „din toate puterile", fără intermitenţe.

— Prafuri pentru dormit? întrebai eu.

— Aiurea! îmi tăie vorba Trach. Folosirea sistematică a soporificelor este extrem de vătămătoare. Câştigând într-o direcţie, omul pierde în alta. Eu am ales alt mijloc - electrosomnul.

— Electro... somn!?

— Da. Încă în secolul trecut s-a stabilit că impulsurile de scurtă durată ale unui curent continuu au calitatea, bineînţeles în anumite condiţii, să provoace la animale o stare de amorţeală apropiată somnului. Am construit un generator care produce 103 impulsuri electrice pe secundă. Declanşându-le printr-un conductor electric asupra pleoapelor şi cefei, omul se va cufunda după câteva minute într-un somn adânc. Însă aceasta nu reduce norma de somn.

Chiar dacă, de exemplu, în timpul zilei, omul adoarme două ore prin electrosomn, noaptea el tot îşi va dormi cele opt ore. Somnul obişnuit şi „electrosomnul” au un mecanism complet diferit unul de altul. Ai ţigări?

Îi întinsei cutia cu ţigări. Trach îşi aprinse una, trase de câteva ori adânc, tuşi.

— Iată că şi următorii trei ani au fost la fel de infructuoşi, continuă el. Ultimul model al aparatului meu lucra fără conductor electric, trimiţând impulsuri la o distanţă de trei metri. Dar nu înaintasem nici măcar cu un pas spre scopul meu de bază... Şapte ani - şi nici o rază de succes. Mai rău, nici nu ştiam ce să fac mai departe. Trecu încă un an, până când să descopăr drumul adevărat. Deci durata somnului nu se poate reduce - trebuie să mă împac cu această idee. Totuşi somnul poate fi folosit dacă vom învăţa să dirijăm visele.

— Vrei să spui...

— Da, da! Asta chiar vreau să spun, mă întrerupse Trach. Visele trebuie să devină conştiente, coerente şi dirijate.

— Dirijate?

— Da, da! Ţi se pare curios? Dar te-ai convins pe propria-ţi piele. Uite, am să-ţi arăt ceva.

Se ridică pe vârfuri şi, cu uşurinţă, luă de pe perete tabloul lui Aivazovski. Nu mică mi-a fost uimirea descoperind sub tablou un orificiu de formă pătrată în care se vedea un tub al nu ştiu cărui aparat, ca o ţeavă de mitralieră în ambrazura unei cazemate.

— De aici se proiectau visele dumitale, spuse Trach arătându-mi orificiul.

— Seamănă cu un... aparat cinematografic.

— Just! reluă Trach. Este chiar un aparat de filmat. Se deosebeşte doar prin viteză: Nu douăzeci şi patru de cadre pe secundă, ci cinci sute. Imaginea se transformă într-o serie de semnale electrice extrem de repezi. Aceste semnale pătrund în partea centrală a aparatului, în generatorul neuronic. Aici,

frecvența şi forma oscilațiilor electrice se schimbă astfel încât devin asemănătoare impulsurilor din țesuturile noastre nervoase. Aceste impulsuri se transmit antenei directoare a emițătorului. E simplu, nu?

...Toată ziua am stat în cameră. În geamuri băteau cu zgomot stropii oblici de ploaie. Un vânt năprasnic îndoia crengile copacilor, smulgea frunzele...

Gândurile mi se încâlceau, atenția îmi sărea de la un obiect la altul, treptat se accentua o durere de cap. În cele din urmă îmi zisei: „Eh, prietene, ai dat de o idee aiurită a unui om care nu prea e în toate mințile. Gândeşte-te şi combate logic această idee!"

Evident, Trach mă aştepta. Când am intrat în camera lui nu s-a arătat mirat şi, liniştit, îmi indică un fotoliu.

— Spune-mi, te rog, Nikolai Andreevici, întrebai eu, în cele din urmă, visele nu apar sub acțiunea unor motive exterioare oarecare?

— Ce motive exterioare!? Visele sunt rezultatul activității, în anumite condiții, a creierului. Fără îndoială că în vis vedem numai ceea ce am văzut cândva în stare conştientă. Cum spune Secenov, visul este o combinație arbitrară a impresiilor existente. Am întrebat şi pe orbi. Ei văd în vis acele obiecte şi pe acei oameni pe care i-au cunoscut înainte de a-şi pierde vederea. Iar orbii din naştere nu văd, ci aud în vis, recunosc oamenii după voce...

Trach vorbea cu pasiune, gesticulând din mâini ca de obicei. Se ivise momentul să-i întind o capcană. Pe un ton cât se poate de naiv îl întrebai:

— În cazul acesta, care este folosul ce-l poate aduce dirijarea viselor? Doar omul poate visa numai ceea ce cândva a văzut. Deci, ceva nou nu mai poate visa. Şi dacă este aşa înseamnă că nici vorbă nu poate fi de vreun folos.

Spre uimirea mea, Trach izbucni în râs:

— Eh, Konstantin Petrovici, dumneata repeți ceea ce am

auzit de nenumărate ori. Dar dumneata greşeşti ca şi ceilalți. Adu-ți aminte, în al treilea vis ai văzut nişte flori albe de salcâm! S-ar părea că în asta nu-i nimic nou? Dar te-ai trezit neobişnuit de bine dispus, voios şi ți-ai menținut această dispoziție toată ziua. După cum constați, deci, chiar şi fără ceva nou, visele bine alese sunt folositoare.

Tăcui.

— Dar nu ăsta-i principalul, continuă Trach. Dumneata greşeşti chiar şi în esență. Oare ai uitat insulele Hawai?

Prevăzusem o asemenea ripostă.

— Nu, n-am uitat. Însă puteam să văd Hawai-ul la cinematograf, în fotografii, în tablouri...

Trach dădu dezaprobator din cap:

— Dar scândura conducătorului Paly, ai mai văzut-o cândva? Dar răsturnătoarele de şlepuri despre care habar n-aveai? În vis poți vedea şi lucruri noi. În memoria noastră se păstrează un număr atât de mare de impresii, încât ele sunt de ajuns pentru combinațiile cele mai neaşteptate şi originale. Dumneata ai văzut munții Caucaz şi Ural, ai văzut Marea Neagră şi pe cea Caspică, ai văzut palmierii şi fluxul, dar iată că eu am putut să-ți arăt în vis insulele Hawai...

— Să zicem că ai dreptate, recunoscui eu. Visele pot fi şi noi, şi folositoare. Dar visele noi dau şi impresii noi.

— Foarte adevărat!

— Înseamnă, aşadar, că, în timpul acestor vise, creierul lucrează. Somnul însă există tocmai pentru odihna creierului.

Trach sări ca ars, şi eu înțelesei că lovisem în plin.

— Aiurea! spuse Trach emoționat. Scoarța creierului e formată din miliarde de celule nervoase. În timpul zilei, ele sunt încărcate foarte inegal. Unele lucrează, iar altele lenevesc. Uite, de exemplu, acum eu polemizez cu dumneata. În excitare constantă mi se găsesc numai acele sectoare ale emisferelor cerebrale care conduc funcția vorbirii şi

îndeplinesc actul gândirii. Apoi voi asculta muzică - vor începe să lucreze alte sectoare ale scoarței cerebrale. Reiese deci că, în timpul zilei, unele celule poartă o încărcătură de 100%, altele de 50%, altele şi mai puțin, şi aşa mai departe. În timpul viselor obişnuite lucrează sectoarele cerebrale cele mai excitate, deci şi cele mai obosite. Însă în timpul viselor dirijate vor lucra acele sectoare care aproape că au lenevit în timpul zilei.

Logica lui Trach îmi zdrobise obiecțiile.

— Şi asta încă nu-i totul, continuă Trach cu convingere. Cel mai important lucru este viteza enormă a viselor. În câteva secunde, poți vedea în vis ceva pentru care ți-ar trebui ore întregi la cinematograf. Aminteşte-ți de visele dumitale: le-ai avut spre dimineață, şi aceasta nu ți-a împiedicat odihna de noapte.

Mă simțeam aproape înfrânt. Îmi rămânea un singur argument:

— Visele sunt un fel de fugă de realitate. Ceva în genul viziunilor fumătorilor de opium. Nu e just să...

Trach se încruntă, fața lui luă o expresie rea.

— Uite, uite! Nu o dată am avut ocazia să aud aşa ceva. Da, în timpul viselor obişnuite, haotice, ne depărtăm de realitate. În ele chiar că este ceva asemănător cu reveriile fumătorilor de opium. Visul dirijat, programat, însă, nu te rupe câtuşi de puțin de realitate, nu ți-o înlocuieşte. Sau, dacă vrei, ți-o înlocuieşte, dar numai în măsura în care televizorul înlocuieşte cinematograful, teatrul.

Nu-mi mai rămăseseră obiecții. Formal, eram învins. Totuşi îmi rămăsese o oarecare rezistență interioară şi nu voiam să mă dau bătut. Tăcurăm îndelung. În cele din urmă, Trach începu să vorbească aproape în şoaptă, fără a se uita la mine:

— În 1941 eram la Leningrad. Compania noastră se bătea lângă Pulkovo. Situația era de aşa natură încât patru luni de

zile n-am putut răzbi în oraş... Când am reuşit s-o fac... Ce mai, familia mi-a pierit...

Nu aprinsesem lumina. În cameră se întunecase de mult, şi asta făcea ca vocea lui Trach să pară deosebit de tristă:

— Dintr-o dată am priceput ce înseamnă somnul. Mi-am reamintit frontul, vagoanele, gările, miile de oameni ce dormeau de-a valma... Mi-am amintit feţele obosite ale trecătorilor... Şi pentru prima oară am înţeles ce tribut plăteşte omenirea. Cunoşti ceea ce a urmat. Abia după opt ani am găsit drumul cel bun. Dar şi acesta s-a dovedit întortocheat şi greu... şi - mai ales - foarte lung. Experienţa făcută cu dumneata este a 768-a din ultimii trei ani. După cum vezi, n-am reuşit.

Trach tăcu. Silueta i se contura vizibil în întunericul camerei. Stătea în picioare cu capul plecat. Era greu de spus dacă în poziţia aceasta exprima încăpăţânare sau deznădejde.

Am ieşit încet din cameră.

...În noaptea aceasta n-am visat nimic - generatorul lui Trach n-a lucrat. M-am trezit târziu. Am deschis ochii, dar imediat i-am închis la loc. Prin fereastră pătrundea o rază de soare atât de clară, ca şi când ploaia din ajun ar fi spălat-o şi ar fi lustruit-o. Stăteam întins ca un sportiv care îşi relaxează muşchii. Mă odihneam şi gândeam. Puteam să plec, dar puteam să mai rămân. Mai aveam la dispoziţie încă o lună şi jumătate. Plec! Dar în definitiv de ce aş pleca? Totuşi cum să rămân? Ăsta-i un laborator, nu o vilă. Dacă aş fi lucrat... Dar dacă? Nu. Nu şi nu! Nu sunt un cobai. Nici nu vreau. Gândeam şi în acelaşi timp simţeam încordarea muşchilor, ceva din mine rezista acestei hotărâri. „Fii liniştit..." Dar începusem să mă enervez. Îmi aminteam şi faţa lui Trach când mi se destăinuia, şi azurul cerului havaian... Lumea ce se deschisese în faţă-mi era o lume nouă, neexplorată. Însuşi viitorul mă atinsese cu aripa lui, iar eu... „sălbatic"!?... Nu!

Iepure!? Nu. Iepurele se teme de tot ceea ce nu pricepe. Omul însă iubeşte necunoscutul.

Programul experienţelor fu alcătuit foarte curând... Ziua îmi era planificată până la ultimul minut. Dormeam, săream coarda, îl ajutam pe Trach să regleze generatorul. Zilnic aveam acum 15-20 de vise.

Am văzut defileul Erlan-san, ce duce în Tibet, am călătorit pe Huan-ho, m-am cățărat pe Elbrus, am coborât într-o mină de cărbuni, am navigat pe Marea Caspică. Visele mele se complicau treptat; mă obişnuii să reţin amănunte şi chiar succesiunea imaginilor.

Ne odihneam după ora opt seara. Eu mă aranjam comod în şezlong, iar Trach se plimba pe verandă şi povestea câte ceva.

— Omenirea a început să ia cunoştinţă de existenţa ei planetară o dată cu epoca marilor descoperiri geografice, strigă Trach măsurând veranda cu paşi enormi. Apoi a urmat revoluţia industrială.

Secolul al 19-lea s-a dovedit a fi secolul electricităţii, al chimiei şi al fizicii. Cel de-al 20-lea - al radioului, al energiei atomice şi al călătoriilor interplanetare. Ce ne va aduce secolul 21? Sunt sigur că aceasta va fi epoca marilor descoperiri în biologie. Succesele chimiei, ale fizicii şi electronicii au pregătit toate condiţiile pentru o cotitură grandioasă în cunoştinţele noastre biologice, şi această cotitură se va produce. Oamenii vor descoperi tainele creierului - ale materiei superior organizate. Vor învăţa să transmită gândurile la distanţă, vor şti să lupte cu maladiile creierului, deocamdată nevindecabile.

În privinţa celui de-al 21-lea veac, nu polemizam cu Trach. Judecând după insuccesele noastre, în secolul al 20-lea încă nu prevedeam vreun succes în problema de care ne ocupam. În trei luni de zile făcusem o singură descoperire: în timpul visului, în anumite cazuri, apar asociaţii auditive. Tocmai de

aceea, de exemplu, când am visat oraşul Gorki, am auzit „Uvertura pe tema a trei cântece ruseşti”, Balakirev doar s-a născut şi a trăit la Nijni-Novgorod, aceasta țineam minte. În schimb, n-am reuşit să obținem stabilitatea imaginii colorate: deseori, culorile se încurcau, se descompuneau în culori complementare sau dispăreau pe neaşteptate.

Din când în când, Trach întrerupea experiențele şi demonta generatorul. Din oraş soseau colaboratorii lui. Eu mă aprovizionasem cu undițe şi plecam la râu. Apoi generatorul era montat din nou şi totul reîncepea.

Astfel trecu vara. Concediul meu se apropia de sfârşit. În ultima seară, natura darnică organiză o furtună. Amândoi şedeam pe veranda luminată, ascultând tăcuți bubuitul tunetului şi freamătul ploii.

— E timpul, spuse, în sfârşit, Trach.

Intrarăm în casă. Daria Maksimova îşi dăduse toată silința - ne aştepta o masă de adio. Pentru prima dată în vara aceasta apăru pe masă şi o sticlă de vin. Cinarăm în tăcere. Fiecare se gândea la ale sale. Trach era posomorât, dar eu ştiam că a doua zi îşi va relua experiențele; că din nou îşi va demonta şi-şi va monta generatorul... Va obține oare rezultatul dorit? Şi dacă-l va obține, când va fi asta? Cine ar putea răspunde la aceste întrebări? Eu sunt sigur însă de un lucru: Trach nu se va speria de greutăți, nu se va da bătut. În fața mea şedea unul dintre acei oameni care nu ştiu să renunțe.